

OTÁZKA SMÄDU V DIELE SPÁSY

432/2016

www.inky.sk

22. 3. 2016

*smäd – takže, čo je to spása? – čo vyžaduje? – dá sa to už tu, na zemi? – nestačí sola gratia a sola fide?
– prečo Boh čaká? – úloha smädu...*

O smäde – čiže túžbe, dychtení po Bohu – Písmo píše viackrát. Môžeme napríklad citovať priamo Ježiša: „Ak je niekto smädný a verí vo mňa, nech príde ku mne a nech pije.“³⁸ Ako hovorí Písmo, z jeho vnútra potečú prúdy živej vody“ (Jn 7,37-38 SSV). Dávno pred tým tlmočil podobne Božie slová prorok Izaiáš poeticky, obrazne: „Oj, všetci smädní, podte k vodám, a ktorí nemáte peňazí, podte, kupujte a jedzte, podte, kupujte bez peňazí, bezplatne víno a mlieko!“ (Iz 55,1 SSV); či Jeremiáš pre zmenu prozaicky: „Keď budete volať ku mne, keď prídete a budete sa ku mne modliť, vyslyším vás.“¹³ Budete ma hľadať a nájdete ma; ak ma budete hľadať celým svojím srdcom, ¹⁴ dám sa vám nájsť - hovorí Pán“ (Jer 29,12-14 SSV). A zase nie tak dlho po Ježišovi nám Božie slová zase tlmočí Ján veľmi podobne: „Stalo sa! Ja som Alfa a Omega, Počiatok i Koniec. Smädnému dám zadarmo z prameňa živej vody“ (Zjv 21,6 SSV), či volanie Nevesty-Cirkvi „Kto je smädný, nech príde, a kto chce, nech si naberie zadarmo vody života“ (Zjv 22,17 SSV). Prečo ten dôraz na túžbu, na smäd? Poďme na to pekne rad-zaradom!

Nebo... čo je to? Už vieme. Je to zbožštenie. Dokonalá jednota s Bohom, v ktorej sa Boh stáva všetkým tým, čím sme my – a my sa stávame všetkým tým, čím je Boh. Slovom Majstra Eckhardta: „Keď sa teda mením na Boha a on ma spája so sebou, potom, u živého Boha, niet medzi nami rozdielu... Niektorí ľudia si predstavujú, že uvidia Boha, akoby on stal tam a oni tu, ale to nebude tak. Boh a ja sme jedno.“ A dávno pred ním, slovami sv. Maxima Vyznávača: „Ríka se, že si Bůh a člověk byli vzorem: Bůh se pro člověka - prostřednictvím své lásky k němu - polidštuje stejnou měrou, jako se člověk - posílen láskou - pro Boha zbožštuje; člověk je Bohem v Duchu odtržen a vržen do neznáma natolik, jak svými ctnostmi zjevuje Boha, od přirozenosti neviditelného.“

Posledná Maximova veta nás už uvádza do druhej otázky: Čo je na túto jednotu Boha a človeka potrebné vykonať? Z Božej strany samozrejme ochota k onomu „polidščeniu“ – k tomu, aby sa zjednotil s každým jedným človekom osobne a vzal na seba všetko, čím ten človek je, okrem hriechu, ale vrátane bolesti a utrpenia hriechom spôsobených. To preto, lebo ak hriech aj nepatrí k našej prirodzenosti a môžeme ho odhodiť a nestaneme sa preto nejakými menšími ľuďmi¹, bolesť a utrpenie sú súčasťou našej osobnosti úplne rovnako, ako Kristove rany, po zmŕtvychvstaní oslávené, ale nie odstránené.

Boh zo svojej strany túto výzvu prijíma: Jeho historické vtelenie ako konkrétneho človeka je vonkajším znamením Jeho zjednotenia sa s každým jedným človekom osobne. A Jeho kríž, umučenie a smrť, sú takisto vonkajším znamením toho, že na seba berie bolesť a utrpenie každého jedného človeka osobne². Z Božej strany je tak už urobené všetko – a teraz už len „čaká, kým mu nebudú jeho nepriatelia položení ako podnožka pod nohy.“¹⁴ Lebo jedinou obetou navždy zdokonalil tých, čo sa posväcujú“ (Hebr 10,13-14 SSV).

Z našej strany je potrebné, úplne analogicky, prijať na seba a do

seba všetko to, čím je Boh. Stať sa svätými ako Boh³. Dokonalými ako Boh⁴. Milujúci úplne rovnako ako Boh⁵. Čistými ako sám Boh⁶. Tvoríť medzi sebou tú istú jednotu, ktorú v Blaženej Trojici tvoria medzi sebou Otec, Syn a Duch Svätý⁷.

Dá sa niečo podobné dosiahnuť? Ježiš hovorí: „Lud'om je to nemožné, ale Bohu je všetko možné“ (Mt 19,26 SSV). To je zásadný výrok. Pelagiáni svojho času v 5. storočí tvrdili, že „krst je zbytočný a posväcujúca milosť nie je nevyhnutná pre nadprirodzený život ... Dôsledkom tejto náuky je, že vykúpenie stráca svoj zmysel ako znovuzrodenia zo smrti do života; nanajvýš je len príkladom povznesenia sa k Bohu (človek nepotrebuje spásu, lebo všetko je v jeho prirodzených silách)“ (wikipedia). Ale Ježiš hovorí: Nie, človeku je niečo podobné nemožné. Na druhej strane ale jedným dychom dodáva: Bohu je ale všetko možné. Boh to dokáže. Boh nás môže skutočne takto mocne premeniť a pretvoriť. „Katolíci veria, že spasenie sa uskutočňuje opravdivou premenou, uzdravením a vyvýšením našej prirodzenosti tak, aby zdieľala s Bohom Jeho prirodzenosť. Nie je to len nejaký Boží právny výrok, či rozsudok, ktorý by nás ponechával vnútorne nezmenených. Namiesto toho skutočné katolícke učenie o zbožštení znamená, že na základe plánu Otca, milosťou Ducha Svätého, sa stávame tým, čím je Kristus prirodzenosťou. Stávame sa synmi a dcérami Boha – a táto adopcia nás vnútorne premieňa na takých, ako Boh.“ (Andrew Hofer, OP). Táto premena je ale dielom Boha, ako svedčí už Písmo: „my všetci s odhalenou tvárou hľadáme ako v zrkadle na Pánovu slávu a Pánov Duch nás premieňa na taký istý, čoraz slávnejší obraz“ (2 Kor 3,18 SSV). Ľudské snaženie je tu úplne a do dôsledkov nedostačujúce.

To v nás ale vyvoláva dve otázky. Tou prvou je otázka *sola gratia* známa z reformácie: Ak je spása naozaj Božím dielom, ak sa my sami nijako premeniť a pripodobniť Bohu nedokážeme (a už vôbec sa s Ním nedokážeme sami zjednotiť, musí to urobiť On!) – tak potom načo vôbec nejaké úsilie z našej strany? Nestačí *sola fide*, číra viera a potom už len oná *sola gratia*, číra milosť, ktorá nás číro Božím konaním premení a oslávi v Kristovi?

A tu sa dostávame k našej téme. Ježiš hovorí: Nestačí. Nestačí viera. Musí tu byť okrem viery ešte aj smäd⁸. Dychtenie. Túžba. Dokonca *krajná túžba*, v ktorej hľadáme Boha *celým srdcom*. Prečo je táto túžba a tento smäd tak dôležitý, že bez neho napríklad „aj diabli veria, a trasú sa“ (Jak 2,19 SSV) nespasení?

Skúsme si to predstaviť nasledovne: *Príde Pán Boh k Jožkovi Mrkvičkovi a pýta sa ho: Hej, chlapče, nechceš byť ako Ja, žiť so Mnou v Nebi? A Jožko, že hej, že nedbá, len ak tam majú dobré pivo... A Pán Boh na to, že nie, pivo tam nie je. Ani žiadna slivovi-ca. Ani žiadne jedlo. Nič podobné. Hovorí: som tam len Ja, Boh. A Jožko sa zamyslí a povie: No, bez piva by som to aj možno vydržal.*

³ „Ved' je napísané: "Budte svätí, lebo ja som svätý.““ (1 Pt 1,16 SSV)

⁴ „Vy teda buďte dokonalí, ako je dokonalý váš nebeský Otec.“ (Mt 5,48 SSV)

⁵ „Toto je moje prikázanie: Aby ste sa milovali navzájom, ako som ja miloval vás.“ (Jn 15,12 SSV)

⁶ „Každý, kto má túto nádej v neho, usiluje sa byť čistý, ako je on čistý.“ (1 Jn 3,3 SSV)

⁷ „A slávu, ktorú si dal mne, ja som dal im, aby boli jedno, ako sme my jedno“ (Jn 17,22 SSV)

⁸ „Ak je niekto smädný a verí vo mňa, nech príde ku mne a nech pije“ (Jn 7,37 SSV)

¹ V skutočnosti je to hriech, ktorý nás robí menšími, až bez neho sa konečne stávame skutočnými ľuďmi v plnom zmysle slova.

² porov. katechéza č. 399 a úvaha č. 401

Ale dievčatá, tie tam iste sú, nie? A Pán Boh zase: Nie, nie sú. Som tam iba Ja. Jožko sa na Nebo pozrie, pomaly mu to začína dochádzať a podozrievavo sa pýta: A televízor? Internet? Kužielky? Opekačky? Futbal? A Pán Boh veľmi trpezlivo opakuje: Nie. Nič z toho tam nie je. Som tam iba Ja, Boh. Jožko sa zamračí a povie: Tak prečo tú dieru potom voláte Nebom? Ved' aj to' vedľa v osade to vyzerá byť lepšie, než u vás, v Nebi! A Boh na to odpovedá: Voláme to Nebom, lebo tam som Ja, Boh. A Jožko sa zamračí a povie: Tak potom, Pane Bože, nehnevaj sa, ale ja radšej ostanem tu, dole. Vieš, mám Ťa rád, to hej, ale... bez týchto vecí by som žiť nedokázal. Je mi to ľúto, nájsi si do tej svojej Cirkvi niekoho iného, mňa to nijako neťahá...

Ježiš hovorí: „Kde je tvoj poklad, tam bude aj tvoje srdce“ (Mt 6,21 SSV). Naším pokladom je to, čo milujeme. A láska sa prejavuje dychtením a túžbou po tom, čo milujeme. Jedno, či je to ešte pomerne primitívna *sebecká „láska“* (túžim vlastniť to, čo milujem, viac než všetko na svete!), alebo už dokonalá *darujúca sa láska* (túžim slúžiť tomu, koho milujem, bez ohľadu na cenu, aj na smrť!). Vždy je tam túžba, v ktorej stavíme milovaného nad všetko na svete.

Boh nás nemôže násilne odtrhnúť od toho, čo milujeme a po čom túžime. Ved' ak by to aj urobil, len by znásobil naše peklo – asi podobne, ako keď opilcovi vezmete jeho fľašku a on sa prepadne z pekla opitosti do ešte väčšieho pekla abstinenčných príznakov... Pre Nebo je potrebné, aby sme milovali Boha „*celým svojím srdcom, celou svojou dušou a celou svojou myslou*“ (Mt 22,37 SSV)⁹. Preto v Nebi nie je nič, než Boh. Nie preto, že by to niekto zakázal, ale preto, že nik nič z toho nepotrebuje, ani po tom ani v najmenšom netuži. Ak naopak milujeme aj niečo iné ako Boha – a milujeme to viac ako Boha – potom Boh nás nijako nemôže od tejto lásky násilne odtrhnúť, pretože to ani nijako nejde. A nás táto láska spoľahlivo pripúta k svetu a odtrhne od Boha a predurčí na zatretnie¹⁰. Aby sme sa teda spasili, musíme byť „*čistého srdca*“ (Mt 5,8 SSV), túžiaci a dychtiaci po Bohu „*celým svojím srdcom*“ (Jer 29,13 SSV) a milujúci Boha „*celým svojím srdcom, celou svojou dušou a celou svojou myslou*“ (Mt 22,37 SSV). Úplne, výlučne, dokonale. Toto je cieľ, ku ktorému nás Boh tu, na zemi, vedie.

A čím sa táto láska, táto túžba prejavuje? Nie náhodou skutkami? Konaním? Ved' ako po niečom dychtíme, celým bytím o to usilujeme, zo všetkých síl! Preto Písmo znova a znova opakuje, že keď „*Syn človeka príde v sláve svojho Otca so svojimi anjelmi ... vtedy odplatí každému podľa jeho skutkov*“ (Mt 16,27 SSV). V gréckej pôvodine sú tam zvyčajne použité slová *praxis* (bežná prax všedného života, spôsob života, životný štýl) a *ergata* (diela, na ktorých pracujeme). Nie sú to teda nejaké *jednotlivé dobré skutky*, ktorými by sme si nejako „zaslúžili Nebo“. To nie. Je to náš životný štýl, sú to naše diela, do ktorých vkladáme svoj čas, námahu, peniaze, všetko,... ktoré ukazujú, čo naozaj a skutočne milujeme a po čom naozaj a skutočne dychtíme. Ak sú Božie, sú dôkazom lásky k Bohu a túžby po Bohu a Jeho Kráľovstve. A nie, nemilosrdne nás usvedčujú z inej lásky k iným veciam – čiže zo smrteľného hriechu. A nie nejaký „Boží rozsudok“, ale práve putá týchto nie-Božích túžob a lások nás zneschopňujú žiť Nebo¹¹. Ako hovorí Ježiš: „*zomriete vo svojich hriechoch*“ (Jn 8,24 SSV). Preto aj keď platí *sola gratia*, neplatí *sola fide*. Skutky sú prejavom smädu, túžby a lásky a preto sú kľúčové. Viera bez túžby po Bohu a Jeho živote nie je ničím, ako zistili už aj diabli. Preto aj to, čo nás súdi, sú práve skutky, nielen viera.

⁹ porov. úvaha č. 346 „Čnosť čistoty“

¹⁰ Preto KKC definuje smrteľný hriech nasledovne: „*Smrteľný hriech – vážnym prestúpením Božieho zákona – ničí v srdci človeka lásku. Odvracia človeka od Boha, ktorý je jeho posledným cieľom a jeho blaženosťou, a to tým, že človek dáva prednosť nejakému nižšiemu dobru pred Bohom.*“ (KKC 1855)

¹¹ „*Nemilujte svet, ani to, čo je vo svete. Ak niekto miluje svet, nie je v ňom Otcova láska*“ (1 Jn 2,15 SSV)

Tak teda dobre. Túžime a dychtíme po Bohu. Preň sa zriekame všetkého¹² – dokonca samých seba, aj život by sme za Krista a Jeho Kráľovstvo dali¹³. Stačí to na to, aby sme boli úplne premenení? Už tu, na zemi? Pavol o tomto premenení píše: „*Nie všetci umrieme, ale všetci sa premeníme: ⁵²razom, v jednom okamihu, na zvuk poslednej poľnice. Lebo keď zaznie, mŕtvi budú vzkriesení neporušiteľní a my sa premeníme*“ (1 Kor 15,51-52 SSV). Pavol hovorí, že toto konečné uzdravenie a premenenie sa neudeje skôr, než na samom konci nášho pozemského života. Tu na zemi nás Boh takto dokonale neuzdraví a nepremení nikdy. Skúsenosť to potvrdzuje. „*Kdesi v Príbězích Otců pouště je popsána smrt otce Šisoa, jednoho z nejsvatějších a nejvíc Bohem milovaných "starců". Bratři stojící kolem jeho lůžka viděli, že pohybuje rty. "S kým si povídáš, otcě?" ptali se. "Podívejte," odpověděl, "andělé si pro mne přišli a já je prosím o víc času - víc času k pokání." Jeho učedníci řekli: "Ty nepotřebuješ pokání." Ale starec odpověděl: "Opravdu, nejsem si jist, zda jsem s pokáním kdy začal." Tak končí jeho život. V očích svých duchovních dětí byl již dokonalý, ve svých vlastních očích stále na začátku.*“ (Kallistos Ware). Toto je podobná skúsenosť všetkých svätých. Ani jeden z nich nezomieral v presvedčení, či viere, že už je svätý a dokonale, úplne bez hriechu, úplne uzdravený a úplne oslobodený od každej slabosti. Však ani jeden z nich nebol na zemi ani nikdy *oslávený* tak, ako to vidíme u Krista. A, nakoniec, aj On sám bol ako človek oslávený až *po smrti* a pri vzkriesení. Prečo?

Pretože oná *túžba*, onen *smäd* musí byť absolútne krajný, dávajúci a obetujúci úplne všetko, definitívne a navždy¹⁴. A posledným krokom tejto túžby po Bohu – a zriekania sa všetkého, vrátane seba, života,¹⁵ ... – je práve smrť! Zomieranie je *posledným úkonom* človeka na ceste k úplne túžbe po Bohu. Ak človek víta smrť ako Pavol, ktorý píše „*pre mňa žiť je Kristus a zomrieť zisk ... túžim zomrieť a byť s Kristom*“ (Flp 1,21.23 SSV), či ako sv. František, ktorý ju nežne volal „*sestra smrť*“ – potom týmto posledným krokom konečne zavŕšuje svoj úplný a dokonale, výlučný smäd a svoju túžbu po Bohu.

Preto Ježiš hovorí, že spaseným nemôže byť človek nikdy za života, ale až po prekročení prahu smrti: „*Všetci vás budú nenávidieť pre moje meno. Ale kto vytrvá do konca, bude spasený*“ (Mk 13,13 SSV), či v Zjavení: „*Bud' verný až na smrť a dám ti veniec života*“ (Zjv 2,10). Dovtedy žijeme v *nádeji*, ale nie v plnosti. Pretože práve naša smrť je posledným krokom, poslednou skúškou našej túžby a lásky po Bohu – a ak touto poslednou skúškou prejdeme a dosvedčíme tak vieru, túžbu i lásku, sme konečne pripravení na úplnú premenu a zbožštenie sa v Kristovi: „*Už mám pripravený veniec spravodlivosti, ktorý mi v onen deň dá Pán, spravodlivý sudca; a nielen mne, ale aj všetkým, čo milujú jeho príchod*“ (2 Tim 4,8 SSV).

Takže: tu, na zemi, je našou úlohou naučiť sa túžiť po Bohu a Jeho živote celým svojím bytím. A to znamená celým svojím bytím usilovať o svätosť, dokonalosť, lásku i jednotu, aké žije Boh. Ved' po nich túžime pre ne samé, lebo ich milujeme. A aj keď ich na tomto svete nikdy nedosiahneme v plnosti, túžime ich mať najviac, koľko len dokážeme, lebo ich milujeme. A táto *túžba a láska* keď dosiahnu v okamihu smrti dokonalosť, potom umožňujú Bohu, aby nás takými svojou Mocou aj naozaj urobil! Amen!

¹² „*ani jeden z vás, ak sa nezriekne všetkého, čo má, nemôže byť mojim učeníkom*“ (Lk 14,33 SSV)

¹³ „*Kto chce ísť za mnou, nech zaprie sám seba, vezme svoj kríž a nasleduje ma. ²⁵ Lebo kto by si chcel život zachrániť, stratí ho, ale kto stratí svoj život pre mňa, nájde ho*“ (Mt 16,24-25 SSV)

¹⁴ „*Nik nemôže slúžiť dvom pánom; pretože buď jedného bude nenávidieť a druhého milovať, alebo jedného sa bude pridzhať a druhým bude opovrhovať. Nemôžete slúžiť aj Bohu, aj mamone*“ (Mt 6,24 SSV)

¹⁵ „*Cudzoložníci, neviete, že priateľstvo s týmto svetom je nepriateľstvom s Bohom?! Kto teda chce byť priateľom tohto sveta, stáva sa nepriateľom Boha*“ (Jak 4,4 SSV)